

Trends en ontwikkelingen

VERGRIJZEN, VERGROENEN, VERSLIMMEN EN VERBINDEN

Welke (lange termijn) ontwikkelingen zien we in Breda op ons afkomen? Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste trends en ontwikkelingen.

Demografische (samenstelling bevolking) trend (1): Bredase bevolking blijft groeien, vergriest en wordt etnisch (mensen met andere gewoonten en gebruiken door andere cultuur) meer divers

Het aantal inwoners van Breda blijft groeien, van 184.230 inwoners per 1 januari 2020 naar zo'n 206.000 inwoners in 2040. De groei wordt in vooral bepaald door binnenlandse en buitenlandse migratie en minder door natuurlijke aanwas. De verwachting is dat het geboortecijfer de komende jaren licht zal stijgen en daarna stabiliseert. De bevolkingsgroep ouderen stijgt in omvang en in leeftijd. Rond 2030 zullen er in Breda dan ook meer 65-plussers dan jongeren tot 20 jaar wonen. Het aantal huishoudens in Breda stijgt, vooral door toename van eenpersoonshuishoudens. Bijna driekwart van de te verwachte groei van het aantal eenpersoonshuishoudens in Breda komt voor de rekening van ouderen. Het percentage inwoners met een migratieachtergrond neemt verder toe.

Sociale trend (2): kan iedereen blijven meedoen?

Van de Bredanaars voelt 80% zich gelukkig. Tegelijkertijd voelt 5% zich niet gelukkig. Sommige bewonersgroepen ervaren negatieve effecten van globalisering (wegvallen van grenzen), technologische ontwikkelingen en flexibilisering van de arbeidsmarkt (veranderingen voor een soepele arbeidsmarkt voor werkgevers en werknemers, zoals versoepeling ontslagrecht en loslaten van vaste werktijden). Dit alles vergroot de kloof tussen wel en niet kwetsbare groepen, met risico op sociale uitsluiting en eenzaamheid.

Het aantal huishoudens met een laag inkomen (tot 110% van het sociaal minimum) blijft al een hele tijd constant. Tegelijkertijd ligt het gemiddeld besteedbaar inkomen boven het landelijk gemiddelde, en neemt verder toe.

Eén op de 5 inwoners verleent (intensieve) mantelzorg. Door de veranderende bevolkingsopbouw zal de vraag naar mantelzorg toenemen. De oudere generatie (65 jaar en ouder) groeit relatief het hardst en wordt groter dan de jongere generatie (0-20 jaar). De groep die mantelzorg verleent (20-65 jaar) groeit ook, maar veel minder hard.

Door de trends en de onbekendheid over hun effecten, maken burgers zich zorgen over hun bestaanszekerheid. De effecten van corona versterken dit. Uit de 1e coronapeiling in maart 2020 blijkt dat Bredanaars minder tevreden zijn met hun leven, in vergelijking met eind 2019. Dit lijkt zich in de latere peilingen weer iets te herstellen.

Economische trend (3): forse economische krimp in 2020; mogelijk terugkerend herstel in 2021

Corona grijpt in op het leven van iedereen. Niet alleen wat betreft gezondheid en de 1,5 metersamenleving, maar ook economisch. Ondanks de landelijke en lokale steunmaatregelen raakt het ondernemers, werknemers en de economie hard. In het 2e kwartaal van 2020 is de economie sterk gekrompen: Het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) meldt een daling van het bruto binnenlands product (bbp) van 8,5% ten opzichte van het 1e kwartaal in 2020. Een grote daling als deze is niet eerder voorgekomen. De meest recente CPB (Centraal Planbureau) voorspelling van augustus 2020;

- Het basisscenario houdt rekening met een economische krimp van 5,1% (bbp) in 2020 en een beperkt herstel van 3,2% (bbp) in 2021. Daarmee komt de hoop op snel herstel niet uit. We houden nu rekening met een langer durende dip, gevolgd door gedeeltelijk of geheel herstel naar het niveau van voor de coronacrisis.
- Het 2e scenario (het uitbreken van een 2e corona-golf) gaat uit van een krimp van de economie in 2020 én 2021. De effecten op de werkloosheid zijn dan nog groter.

Als we het CPB-basisscenario vertalen naar Breda, dan betekent dit dat we rekening moeten houden met een forse toename van het werkloosheidspercentage van 3,6% in 2019, naar 4,6% in 2020 en 6,7% in 2021. Het aantal banen in Breda heeft een zelfde ontwikkeling. Na een periode van groei tot bijna 110.000 banen in 2019 gaan we voor 2020 uit van een forse daling naar 102.000 banen. In de jaren erna volgt een beperkte toename in banen. In 2021 naar 105.500 banen en in 2022 en de volgende jaren 1% groei per jaar. Sommige sectoren worden zwaarder getroffen. Dit zijn onder andere de horeca, de reisbranche, de detailhandel en evenementenbranche. Ook bepaalde groepen in de samenleving zullen zwaarder worden getroffen. Met name de groepen die nu al

een kwetsbare positie hebben op de arbeidsmarkt. Eventuele (langdurige) werkloosheid maakt de weg naar deelname nog moeilijker in de toekomst.

Ruimtelijke trend (4): Verschillen tussen steden en regio's nemen toe, net als verschillen binnen steden

Er is een tekort aan woningen. Ook in Breda moeten we versneld gaan bijbouwen. Verwachting is dat met (de versnelling van) de woningbouwopgave we de Bredase woningmarkt weer aantrekkelijk maken voor groepen die nu geen geschikte woning kunnen vinden. Breda kenmerkt zich door grote concentraties sociale woningbouw in de stad (de lijn van noordoost naar zuidwest). Dit zorgt voor grote verschillen tussen buurten. Over het algemeen waarderen Bredanaars hun woning en woonomgeving met een ruime voldoende. In de meeste buurten gaat het goed maar sommige buurten hebben een achterstand. Andere buurten hebben op termijn een grotere kans op achterstand.

De verkoopprijs van woningen in Breda steeg het afgelopen jaar sterk terwijl het aanbod van koopwoningen sterk daalde. Al jaren is de landelijke trend dat mensen steeds langer in hun huis blijven wonen. Voor de groeiende groep ouderen is het belangrijk dat er woningen zijn die passen bij hun woonwensen. Daarmee ontstaat doorstroming en komen meer woningen vrij voor andere groepen, bijvoorbeeld voor gezinnen met kinderen. Bij het bepalen van de gewenste woningvoorraad gaat het dus niet alleen over aantallen maar zeker ook over het soort woningen.

De verkeersintensiteit op het stedelijke hoofdwegenet stijgt. Na een forse afname na de lockdown in het voorjaar van 2020 (het autoverkeer daalde ongeveer 40%), is het gebruik van het hoofdwegenet in de 2e helft van 2020 weer bijna even intensief als voor de lockdown. Naar verwachting neemt het autogebruik verder toe en daalt het gebruik van openbaar vervoer. Alleen op de HOV-lijnen (hoogwaardig openbaar (streek)vervoer) met veel reizigers zal het busvervoer verder groeien. Het treinverkeer zal na een tijdelijke afname door corona weer toenemen. Steeds meer eist de elektrische fiets haar plek op in stad en regio. Hetzelfde geldt voor elektrische deelscooters. Dit heeft gevolgen voor de infrastructuur (verbindingen in gebieden), verkeersveiligheid en de openbare ruimte. Technologische ontwikkelingen hebben de komende jaren grote invloed op vervoer van personen. Misschien wel de grootste ontwikkeling is die van de zelfrijdende auto.

Duurzame trend (5): Transitie naar een duurzame economie en samenleving

Verduurzaming is de grootste opgave voor de komende 10 jaar. Het Klimaatakkoord werd ruim een jaar geleden op 28 juni 2019 gepresenteerd. Het heeft als centraal doel de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. In de 1e jaarlijkse Klimaat- en Energieverkenning 2019 van Planbureau voor Leefomgeving (PBL) werd gesignaleerd dat er nog veel moet gebeuren om dit doel te halen. In 2018 had Nederland een reductie van iets minder dan 15% ten opzichte van 1990. In ruim 10 jaar moeten we dus meer dan 2 keer zoveel bereiken als in de afgelopen 28 jaar.

In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om te komen tot een haalbare, betaalbare en uitvoerbare overgang voor gemeenten en inwoners. Zo zullen onder andere vanaf 1 januari 2021 alle vergunningen voor nieuwbouw, zowel woningbouw als utiliteitsbouw, moeten voldoen aan de eisen voor Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG). Ook moeten gemeenten voor eind 2021 een transitievisie warmte opstellen. Breda streeft om in 2044 CO₂-neutraal (geen uitstoot meer van koolstofdioxide) te zijn. Uit het in december 2019 gepubliceerde rapport van de Rekenkamer Breda blijkt dat de klimaatambitiesniveaus in Breda vrij hoog zijn. Wel wisselen de resultaten per thema. Zo is het aandeel hernieuwbare energie (energie uit constante natuurlijke bronnen zoals wind en zon) in Breda gemiddeld ten opzichte van veel andere gemeenten. Maar het is bescheiden vergeleken met het gemiddelde van de 40 grootste gemeenten. Wat betreft het percentage CO₂-reductie scoort Breda gemiddeld.

De afspraken in het Klimaatakkoord zijn aan 5 sectortafels gemaakt;

- Elektriciteit;
- Mobiliteit;
- Landbouw en landgebruik;
- Gebouwde omgeving;
- Industrie.

De verwevenheid tussen deze sectoren zal toenemen. Dit maakt het van belang om, ook over de sectoren heen, samen regelmatig over de voortgang te spreken en op zoek te gaan naar samenhang en koppelkansen.

Veiligheidstrend (6): Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot nieuwe veiligheidsvraagstukken

Door allerlei maatschappelijke ontwikkelingen verandert het begrip veiligheid. Veel zichtbare criminaliteit nam af. Dit komt door onder andere de toenemende eigen verantwoordelijkheid van burgers op het gebied van preventie maar ook door technologische ontwikkelingen. De ondergrens in het aantal meldingen van zichtbare criminaliteit lijkt bereikt te zijn.

Criminele bedrijfsprocessen die zich openbaren in de bovenwereld (ondermijning) lijken steeds vaker voor te komen. Het wordt steeds onduidelijker wie slachtoffer en wie dader is.

Onvrede en onmacht over de toenemende sociale verschillen kunnen leiden tot verdergaande polarisatie (tegenstellingen tussen groepen mensen) en radicalisering (extremer worden van bepaalde opvattingen). Ook omdat de mogelijkheden tot negatief manipuleren via sociale media en andere digitale kanalen toenemen. Jongeren komen steeds vaker negatief in het nieuws door bijvoorbeeld het gebruik van buitensporig geweld. Al deze trends hebben veiligheidsrisico's. Denk bij digitalisering aan het risico op cybercrime (computercriminaliteit) of crisissituaties door het falen van de digitale structuur bij belangrijke instanties zoals drinkwaterbedrijven of ziekenhuizen. Ook de duurzaamheidstrends leiden tot risico's, zoals de (brand)veiligheid van zonnepanelen en elektrische auto's.

Corona had invloed op de veiligheid van 2020. Hoeveel effect corona heeft op de trends en ontwikkelingen van 2021 is nog moeilijk in te schatten.

Bestuurlijke trend (7): Lokaal bestuur gaat steeds meer samenwerken met partners binnen én buiten de stad; gemeente verschuift van regisseren naar faciliteren

Het Rijk verdeelt steeds meer verantwoordelijkheid naar gemeenten. Gemeenten delen op hun beurt in de stad en de regio steeds meer verantwoordelijkheden met andere overheden en deskundige organisaties, bewoners en cliëntgroepen. Het gaat om vraagstukken rond diverse thema's, zoals bijvoorbeeld;

- Economie;
- Duurzaamheid;
- Bereikbaarheid;
- Wonen;
- Winkelen;
- Recreëren;
- Arbeidsmarkt;
- Onderwijs;
- Re-integratie;
- Zorg en welzijn.

De nieuwe omgevingswet (per 1 januari 2022) geeft voor het fysiek domein richting aan deze ontwikkeling.

Gemeenten opereren niet alleen en zitten in een snel veranderende maatschappij. De wereld houdt niet op bij de gemeentegrens. Vrijwel alle vraagstukken kennen een regionaal, provinciaal, of (inter)nationaal component.

Technologische trend (8): Fysieke en digitale werelden komen samen

De digitale en technologische ontwikkelingen zijn gigantisch in aantal, omvang en impact. De fysieke wereld wordt één groot

communicatiesysteem dat zorgt voor koppeling tussen digitale diensten en producten. Digitalisering maakt de samenleving niet alleen makkelijker maar ook moeilijker. Privacy en identiteitsfraude vragen publieke aandacht. Verschillen tussen wie wel en niet digitaal kundig zijn worden groter. Technologische trends beïnvloeden de samenleving zoals 3D-printing, machine learning, voorspellingen met algoritmen (programmeertaal voor probleemoplossing), robotisering, virtual reality, kunstmatige intelligentie, internet of things (het internet der dingen zijn computers die zelf via internet zaken regelen zoals moderne fototoestellen, wasmachines of kopieerapparaten), blockchain (online register voor transacties) en zelfrijdende auto's. Technologische ontwikkelingen roepen hele belangrijke vragen op;

- Welk effect heeft digitalisering op mens en maatschappij?
- Hoe lossen we de privacy kwesties op die daarbij spelen?
- Hoe borgen we publieke belangen?
- Hoe blijft de overheid aangehaakt op de snelheid van de digitale ontwikkelingen?

Belangrijkste bronnen:

- Platform 31: Stedelijke trends en opgaven voor 2018 e.v. (2017);
- Platform 31: Jaarplan 2020 werken aan maatschappelijke vraagstukken van vandaag en morgen (2020);
- Ministerie van BZK: Trending topics, discussienota (2020);
- Diverse gemeentelijke monitoren / O&I producten (Stadsenquête, Economische (crisis)monitor/barometer, Veiligheidsmonitor, Leefbaarometer, Vroegsignalering, factsheets per thema, enzovoorts).

